

A manipuláció nyelvi eszközei Badiny Jós Ferenc rövid írásaiban

1. Bevezetés

Dolgozatom Badiny Jós Ferenc 1973-ban, az *Ősi Gyökér* című folyóirat első évfolyamában megjelent rövid írásait vizsgálja pragmatikai szempontból. A kutatás fő célja, hogy Badiny Jós írásaiban a manipulációra alkalmas nyelvi eszközöket feltérképezze, és egy korpuszelemzésen keresztül az érvelési hibákat empirikus módszerekkel kigyűjtse és rendszerezze. A kutatás megkezdése előtt is feltűnő volt a korpusz szövegeiben a gyalázkodó hangnem és a különféle torzítások, illetve a kontextusból kiragadott részletek használata. Ezért nagy mennyiségű érvelési hibára számítottam, főként a szalmabábérvelésből vártam nagy mennyiségű példát. Ezen kívül jellegzetesek voltak a különböző (sokszor meg nem nevezett) tudósokra való hivatkozások is, ezért tekintélyre hivatkozásból is számos példát vártam.

Kutatásomhoz több okból választottam Badiny Jós Ferenc írásait. Egyrészt a nyelvrokonsággal kapcsolatos alternatív, áltudományos¹ elméletek ma is népszerűek; folyamatosan születnek különféle áltudományos munkák, mind az írott, mind az elektronikus sajtóban, melyek ezen elméleteket terjesztik. Az egyik legnépszerűbb ilyen elmélet a magyar nyelvet a sumérral rokonítja, és ezzel együtt a magyar népet különleges, a legősibb népek egyikének tartja. Ennek fő és a mai napig egyik legnépszerűbb képviselője volt Badiny Jós Ferenc (Hegedűs 2003: 146). Eszméit könyveiben, illetve a saját maga által alapított és még ma is létező *Ősi Gyökér* folyóiratban fejtette ki. Áltudományos munkáival együtt vallásalapítóként is tevékenykedett, és nagy hatást gyakorolt a magyarországi újpogány csoportokra is (Szilárdi 2013: 30). Mindezekből látható, hogy Badiny Jós eszméi máig éreztetik erőteljes hatásukat.

Ezért is fontos megvizsgálni, hogy e népszerűség mögött a szövegek tartalma mellett („előkelő” nyelvrokonság, stb.) milyen más okok húzódnak meg. Feltételezésem szerint

¹ Dolgozatomban az áltudományos kifejezést használom a Hegedűs József által bevezetett *parakomparatív* kifejezés szinonimájaként. Hegedűs a parakomparatív elnevezést használja azon nyelvrokonsági elméletek elnevezéseként, melyek olyan időszakban jöttek létre, amikor az adott nyelv etimológiai képlete már normászerűen rögzült. A normától eltérő elméletekre alkalmazza Hegedűs a parakomparatív elnevezést (Hegedűs 1998: 400, 2003:150). Ez a magyar nyelvre vonatkoztatva azt jelenti, hogy a 19. század végén bebizonyosodott a magyar nyelv finnugor eredete, tehát ez tekinthető a normának, az ettől eltérő nyelvszármaztatási elméletek pedig parakomparatívnak, azaz ehhez a normához kell igazodniuk. Kutatásomban azért használom az áltudományos, illetve a tudományosnak szánt elnevezéseket, mert kevésbé tartom pejoratívnak, mint a gyakran használt „délibábos” és „dilettáns” elnevezéseket, ugyanakkor a parakomparatív terminus nem vált elterjedtté.

népszerűségükhöz hozzájárulhat a manipulációra alkalmas különböző nyelvi eszközök nagymértékben való használata. Ezért is lényeges Badiny Jós írásaiban feltárni a manipulációra alkalmas eszközöket és rendszerezni azokat.

1.1. A korpusz kiválasztásának okai

Kutatásom alapjául Badiny Jósnek az 1973-ban, az Ősi Gyökér folyóirat első évfolyamában megjelent rövid írásait választottam. Egyrészt azért választottam ezen írásokat, mert az Ősi Gyökér folyóirat ma is létezik, és népszerűsége töretlen. Ezért lényeges már a legelső írásokat is megvizsgálni. Másrészt a rövidebb írásokban (ellentétben hosszabb könyveivel) jobban megfigyelhető a diskurzus jelleg, ami azért fontos, mert rajtuk keresztül képet kapunk az 1970-es években, emigrációban élő magyarok közötti kommunikáció jellemzőiről, s ezzel betekintést nyerhetünk a kor főbb kommunikációs sajátosságaiba.

Továbbá ezek az írások megfelelő mennyiségű adatot szolgáltatnak az olyan főbb tendenciák megállapításához, mint a leggyakoribb érvelési hibák és más manipulációra alkalmas nyelvi eszközök jelenléte (pl. Bárházi hét reklámszövegben vizsgálta a manipulációs eszközöket, Bárházi 2008).

Szerepet játszott még a témaválasztásban az is, hogy annak ellenére, hogy egy népszerű folyóiratról van szó, számainak nagy – az Argentínában, különösen az első években megjelent – része nehezen hozzáférhető.² Az első évfolyamban megjelent írások Badiny népszerűségének köszönhetően 2006-ban megjelentek a Badiny Jós Ferenc életműsorozat keretében *Messze az édes hazától I.* címmel a Magyar Ház kiadó gondozásában.

1.2. Tudományfilozófiai szempontok

Témaválasztásomban tudományfilozófiai szempontok is szerepet játszottak. Egyrészt a „kemény tudományokhoz” tartozó áltudományos jelenségeket (elsősorban az orvostudomány) sokkal nagyobb mértékben kutatták és kutatják napjainkban is, míg a humán tudományokhoz tartozó áltudományos írások kevésbé kutatott területet képeznek (vö. pl. Kutrovács – Láng – Zemplén 2008 kötetben szereplő tanulmányokat).

Másrészt a humán tudományokhoz tartozó áltudományos munkákat, és azon belül is a nyelvrokonsággal kapcsolatos alternatív elméleteket eddig főként tartalmi és módszertani szempontból vizsgálták. Ezekkel számos tanulmánykötet foglalkozott (pl. Zsirai 1943, Komoróczy 1976, Pusztay 1977, Rédei 1998, Hegedűs 2003, Honti 2010 stb.), melyek az

² A számok egy része az MTA Nyelvtudományi Intézetében hozzáférhető (1975/1-6.szám, 1976/1, 3, 4. és 5. szám, 1978./5. és 6.szám), de jelen kutatás tárgyát csak az első évfolyam számai képezik.

áltudományos elméleteket jellemezték, illetve cáfolták meg tudományos eszközökkel, ugyanakkor ezek a munkák nem biztos, hogy mindig elérik céljukat. Ezért is fontos, hogy az elmúlt években új szempontok jelentek meg az ilyen jellegű munkák kritikáiban. Kozmács István írásában (2010–2011) Mario Alinei etruszk nyelvrokonsággal foglalkozó elméletét cáfolta meg oly módon, hogy a szerző érveit vizsgálta meg, és mutatott rá az ellentmondásokra a szerző saját érvrendszerén belül. Ahogyan Kozmács írja: „Az eljárás lényege tehát az, hogy tudatosan és jóindulatúan úgy teszek, mintha a szerző állításai mind helyesek lennének, azaz érvelésemben nem alkalmazom korábbi kutatások eredményeit, megállapításait. Azt feltételezem, hogy korábban az adott tárgyban nem született semmiféle eredmény, azaz nem kérem számon a szerzőn a vonatkozó szakirodalom széles körű ismeretét. Úgy teszek, mintha sem az etruszk, sem a magyar nyelvről, sem általában a nyelvről nem rendelkeznék ismeretekkel, és csupán a szerző művében szereplő állítások önmagukhoz való viszonyát vizsgálom meg, azaz a mű koherenciája és érvelése alapján ítélem meg tételei érvényességét” (Kozmács 2010–2011: 363–364).

Bár az alternatív nyelvrokonsággal kapcsolatos elméleteket már rég megcáfolták tudományos módszerekkel, töretlen népszerűségük azt mutatja, hogy fontos más szempontból is kutatni ezeket. Ilyen új irány lehet a manipulatív stratégiák pragmatikai szempontból való kutatása, mely rávilágíthat, hogy a tartalmi összetevőkön kívül mi járulhat még hozzá ezen elméletek népszerűségéhez. A manipulációra alkalmas nyelvi eszközök kutatása mindezek miatt fontos a nyelvészet és a finnugrisztika számára, hiszen segíthet rávilágítani, hogy milyen eszközökkel élnek az áltudományos írások szerzői annak érdekében, hogy meggyőzzék olvasóikat elméleteikről.

2. A korpusz és annak háttere

2.1. A sumér-magyar rokonítási elmélet

A nyelvtudomány, majd a történeti összehasonlító nyelvészet kialakulása és a finnugor nyelvrokonság felfedezése után is számos alternatív és nem tudományos módszereket alkalmazó elmélet látott napvilágot a magyar nyelv és nép eredetével kapcsolatban (Szilárdi 2013: 27–28). Ezek egyik áramlata a magyar nyelvet és népet a sumérral eredezteti, mely áramlatnak két főbb szakasza volt. Első szakasza körülbelül az 1850-es évektől 1942-ig tartott, és viszonylag visszafogott volt. Második szakasza, mely sokkal intenzívebb formában jelent meg, és melynek Badiny Jós Ferenc is a képviselője volt, az 1950-es évektől napjainkig is tart. A második szakasz az 1950-es években indult terjedésnek, és képviselői főként külföldre kivándorolt értelmiségiek voltak. A második hullám Bobula Ida Sumerian

Affiliations (1951, Washington D. C.) című művével indult útnak, melyet további írásai és más írók művei követtek. Az elmélet „kutatói” nem rendelkeztek egységes elméleti rendszerrel, többek között szószármaztatásaik is sokban eltértek egymástól. Ezen kívül fontos megemlíteni, hogy különböző áltudósok, mint például Badiny Jós is, nem csupán nyelvi rokonításról beszélt, hanem vallási és embertani egyezésekről is (Hegedűs 2003: 138–147).

További jellemzőjük ezen alternatív elméleteknek, hogy a magyar népet (és ezzel együtt a nyelvet, vallást és kultúrát is) kiemelik a közép-európai „kis” népek közül, és nagyszabású, előkelő múlttal ruházzák fel azt. Ezen kívül fontos jellemzőjük, hogy a magyarokat küldetéssel rendelkező, a többi nép felett álló népnek állítják be és szakralizálják is a nemzetet. Ezek az eszmék (főként a rendszerváltás után) jelentős hatást gyakoroltak, és gyakorolnak többek között hazai újpogány csoportok ideológiai hátterére is (pl. Ósmagyar Egyház), így máig éreztetik hatásukat (Szilárdi 2013: 30).

2.2. Badiny Jós Ferenc (1909–2007)

Badiny Jós Ferenc az előbb jellemzett sumér magyar rokonság egyik legjelentősebb képviselője volt. Életéről kevés forrás árulkodik, s azok sem mindig megbízhatóak.³ Ezek lényege a következő: 1909-ben született Gácson, az akkori Osztrák-Magyar Monarchia területén. A Ludovika Akadémián repülőgép- és tüzérképzésen vett részt, majd ennek befejezése után tisztként helyezkedett el. A Magyar Királyi Honvédségből 1940-ben kivált, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen folytatta tanulmányait. 1945-ben vándorolt ki Argentínába, ahol sumerológiával kezdett foglalkozni. Az elméleti alapokat a római Pontificio Istituto Biblico nevű jezsuita intézménytől szerezte, és Anton Deimel (1865–1954) német jezsuita teológus, sumerológus és assziológus követője lett. Az előbbi intézménytől szerezte képesítését is. Sumerológiai tanszéket is alapított a buenos aires-i Jezsuita Egyetemen, melynek vezetője lett 1966-ban. Elutasítván a Vatikánt, megalapította a Magyar Egyházat is, mellyel együtt született meg Ősi Gyökér című folyóirata is. Ebben, illetve könyveiben fejtette ki a sumér-magyar nyelvrokonsággal, a magyarság eredetével és Jézus pártus származásával kapcsolatos nézeteit. Főbb művei közé tartozik a Káldeától Ister-gamig trilógia, a Jézus király – A pártus herceg, továbbá a Mah-Gar a magyar című művek.

Badiny Jós a rendszerváltás után települt vissza Magyarországra, ahol a Miskolci Bölcsész Egyesülettel együttműködve folytatta tevékenységét. Az egyesület által működtetett

³ Az adatok főként internetes forrásokból származnak, melyek egy részét Badiny saját írásából merítik. Az internetes források mindegyike ugyanazokat az információkat veszi át egymástól, így szinte lehetetlen megállapítani az eredeti forrást, s ezek megegyeznek a wikipédián található információkkal (http://hu.wikipedia.org/wiki/Badiny_J%C3%B3s_Ferenc, 2014. december 15).

Nagy Lajos Király Magánegyetemen 1997-ben megalapította az Ókori-, közel-keleti és sumerológiai Tanszéket, melynek tanszékvezető tanára volt. 2007-ben, 97 évesen hunyt el. Népszerűségét mutatja, hogy halála után szobrot és emléktáblát is emeltek neki Losoncon.

2.3. Az Ősi Gyökér folyóirat

Az Ősi Gyökér folyóiratot Badiny Jós Ferenc alapította 1973-ban, mely az alapítás évétől 1999-ig Buenos Aires-ben jelent meg. A folyóirat főként az emigrációban élő magyarok között terjedt, postai úton.

A folyóiratot 2001-től napjainkig a Miskolci Bölcsész Egyesület adja ki. Az egyesület alternatív történelemmel kapcsolatos képzésekkel is (pl. magyarságtudomány, lélekgyógyászat, stb.) foglalkozik. A folyóirat felelős szerkesztője Dr. Gyárfás Ágnes, a Miskolci Bölcsész Egyesület elnöke, szerkesztője pedig Bubcsó Gábor. Kezdetben, a folyóirat első évfolyamában csak Badiny Jós írásai jelentek meg, majd később további szerzők is csatlakoztak hozzá. Az elmúlt években a folyóirat szerzői közé tartozik például Gyárfás Ágnes, Kiszely István, Czeglédi Katalin, Borbola János és Bakay Kornél, illetve a versek között megtalálhatóak például Wass Albert és Tibold Szabina művei.

Az Ősi Gyökér főbb témái között szerepelnek az alternatív – sokszor akár egymással is ellentmondó – nyelvrokonítási elméleteket bemutató írások, népmesék, alternatív őstörténeti, régészeti írások, versek, ezoterikus témájú írások, továbbá olvasói levelek és különböző, az előbb felsorolt témákhoz kapcsolódó eseményekről (konferenciák, kiállítások, stb.) szóló tudósítások.

2.4. A korpusz

Kutatásomhoz a Badiny Jós Ferenc életműsorozat *Messze az édes hazától* című első kötetében összegyűjtött írásait választottam. A kötet az Ősi Gyökér folyóirat első évfolyamának (1973) számait, továbbá az 1972-ben megjelent Sumír-mahgar kérdések és feleletek, és a Quo Vadis Mahgar...? című vitairatot tartalmazza. Kutatásomhoz ezen szövegekből az Ősi Gyökér első évfolyamának írásait választottam, mely 26 darab, 1–18 oldal hosszúságú cikket tartalmaz. Műfajukat tekintve áltudományos cikkek (16 db), nyílt levelek (9 db), és egy könyvismertető található benne.

Témái között megtalálhatóak a sumér-magyar nyelv- és néprokonsággal foglalkozó írások, vallási témájú cikkek (pl. alternatív Biblia magyarázatok, térítő jellegű írások), továbbá a hivatalos tudományos nézetek elleni cikkek is (pl. finnugor nyelvrokonság). Fontos

megemlíteni, hogy bár tudományosnak szánt írásaiban a tudományos témák keverednek vallási és hitbéli jegyekkel, sokan tisztán tudományosként tekintenek rá.⁴

3. A manipuláció

3.1. A manipuláció meghatározása

A manipulációt és a meggyőzést különböző tudományterületek – retorika, szociálpszichológia, diskurzuselemzés, pragmatika – vizsgálták és vizsgálják napjainkban is (Árva 2007: 1). Kutatásomban a manipulációval és annak nyelvi eszközeivel – különös tekintettel az érvelési hibákra – pragmatikai keretben foglalkozom. Ezért a manipuláció meghatározásához Árva Anett definícióját használom: „A meggyőzés és a manipuláció egyaránt a befolyásolás kategóriájába tartozik. Mindkettő célorientált: a kommunikátor arra törekszik, hogy egy neki tetsző álláspontot, véleményt alakítson ki a befogadóban, vagy megváltoztassa (esetleg fenntartsa) a szövegbefogadó véleményét egy adott témában” (Árva 2007: 2). Az én kutatásom esetében a vizsgált korpuszra jellemző, hogy a kommunikátor célja, hogy tudományosnak tekintett nézeteit, illetve tudományos eredményeit az olvasókkal elfogadtassa. Ezen kívül az is elmondható, hogy a szerző a hivatalos tudományos nézetek ellen vallott alternatív elgondolásait kívánja elfogadtatni olvasóival és addigi történelmi (főként östörténelmi) tudásukat, véleményüket megváltoztatni.

Árva az alábbi módon határozza meg a manipulációt a nyelvhasználatban: „A nyelvhasználat által megvalósuló manipuláció olyan verbális interakció, ahol a kommunikátor célja egy adott információ: tényállítás vagy vélemény elfogadtatása, de az elfogadtatás céljából alkalmazott stratégia nem felel meg az együttműködő kommunikáció alapelveinek” (Árva 2007: 2).

„Manipuláció esetén tudatos félrevezetéssel állunk szemben, vagyis a manipulatív szándék mindig jelen van” (Árva 2007: 3). Azonban fontos megjegyezni, hogy a manipulatív szándék letagadható a közlő részéről és nem bizonyítható (Bárházi 2008: 445). „Így olyan nyelvi és nem nyelvi eszközökről beszélhetünk, melyek alkalmasak lehetnek manipulatív célok elérésére, amennyiben a közlő manipulatív szándékkal rendelkezik, és ezzel a céllal használja őket. Ezen nyelvi eszközök jelenléte nem garantálja a manipulatív szándék meglétét” (Bárházi 2008: 445).

⁴ Ilyen például a 2012-ben alakult Angyali Menedék kiadó, mely 2014-ben kiadott egy vaskos Badiny kötetet Jézus magyar eredete címmel, benne egy Magyarországon eddig meg nem jelent írással is, és egyértelműen tudományos szerzőként kezeli az író (l. http://www.angyalimenedek.hu/konyv_badiny.php, 2014. december 15.).

Azonban a befogadó szempontjából fontos megjegyezni, hogy a manipulált felet a manipuláció nem megalapozott következtetés elfogadására készíti. Így akár rendelkezik a kommunikátor manipulatív szándékkal, akár nem, a manipulatív eszközök használatával a hallgató hibás következtetésre jut (Árva 2007: 3).

3.2. A manipuláció nyelvi eszközei

Árva négy manipulációra alkalmas stratégiát határoz meg, melyek a következők: propozíciók elhallgatása, információközlés kommunikatív szándék nélkül, nyelvi elemek, hibás érvelés (Árva 2003: 19–21):

- (1) Az első esetben a kommunikátor az információközlés egy részét egy részét és manipulációs szándékát elhallgatja, tehát maga az elhallgatás ténye valósítja meg a manipulációt.
- (2) A második esetben „a kommunikátor egy feltevésalmazt közöl kommunikációs partnerével, de ugyanakkor van egy másik címzettje az információnak, aki azonban nem tudja, hogy a kommunikátor a feltevésalmazt neki is szánta, mivel a kommunikátor az informatív szándékát vele nem akarta felismertetni.”
- (3) A harmadik esetben „maga a nyelvi elem hordozza a manipuláció lehetőségét, feldolgozása a megértés folyamatának dekódolási szakaszában történik, amely automatikus, ennél fogva ezek a nyelvi elemek a küszöb alatt és a kontextustól függetlenül hatnak, következésképpen az anyanyelvi beszélő nem ítéli hibásnak őket. Hatásuk azért lehet manipulatív, mert a befogadást egy adott irányba terelik, bizonyos reakciókat (pl. egyetértés) váltanak ki a befogadóból anélkül, hogy az tudna róla. Ilyenek például a szemantikai előfeltevések (preszuppozíciók).” Preszuppozíciós eszközök például a faktív igék (*tud*, *sajnál*), vagy a középfokú melléknevek összehasonlító szerkezetekben (*még szebb*). Szintén tudat alatt befolyásolják a befogadót a tematikus szerepek kiosztása, és a retorikai kérdés és az érv sorrendje.
- (4) A negyedik stratégia a hibás érvelés, melyet külön szakaszban jellemezek. E négy stratégia közül írott szövegekben az utolsó kettőt lehet vizsgálni, hiszen az első kettőnél a kommunikátorral való kommunikációra és más kísérletekre lenne szükség a vizsgálathoz.

Ezen kívül a befogadó oldalát nem lehetséges, és nem is célszerű vizsgálni ezen dolgozattal, mert az szintén más jellegű kutatásokat igényelne.

3.3. A hibás érvelés

Dolgozatomban a vizsgált korpuszban az érvelési hibákra fókuszálok, ezért fontos meghatározni mi tekinthető érvelési hibának. Árvay Anett definícióját használom: „A hibás érvek alkalmasak a befogadók manipulálására, mert akadályozzák a hallgatók vagy olvasók kritikai szövegértelmezését, továbbá mert nem megalapozott, logikailag helytelen következtetés levonására készítetnek. (...) Az érvelési hibák azért tekinthetők a leggyengébb manipulációs eszköznek, mert figyelmes olvasással, kritikai gondolkodással észrevehetők és ezáltal hatástalaníthatók. Fontos megjegyezni, hogy az érvelési hibák rendszerint nem meggyőzőek, de pszichológiai okokból mégis meggyőzőnek tűnnek” (Árvay 2007: 3).

„Egy diskurzusban az érvelést akkor tekinthetjük hibásnak, ha a diskurzusban érvelési hibát találunk, vagy ha a diskurzus igazságtartalma sérül” (Connors – Corbet 1999, idézi Árvay 2007:4).

4. A kutatás

4.1. Előzetes elvárások

A vizsgálat előtt is számos szövegben észrevehetőek voltak a gyalázkodások és a másik nézeteinek, álláspontjainak torzításai. Ezen kívül a személyeskedő hangnem, a kontextusból kiragadott idézetek, továbbá az ismeretlen tekintélyek hivatkozása is gyakori volt. Mindezek miatt főként szalmabábervelésből számítottam nagy mennyiségű példára, de nagy mennyiségű személyeskedést és tekintélyre hivatkozást is vártam.

4.2. Módszertani háttér

Kutatásom mintájául – mind szakirodalmi, mind módszertani szempontból – Árvay Anett reklámszövegeket vizsgáló tanulmányát vettem (Árvay 2003), így az ő nyomán jártam el a kutatás lefolytatása alatt is. Árvay magyar nyelvű reklámszövegekben vizsgálta a manipulációra alkalmas nyelvi eszközöket, főként az érvelési hibákat. Ezeket empirikus módszerekkel gyűjtötte és rendszerezte. Áltudományos szövegek ilyen szempontú vizsgálatára tudomásom szerint eddig nem került sor.

Az általam vizsgált korpusz szövegeiben a szerző el akarja fogadtatni olvasóival saját tudományosnak szánt eredményeit, és a hivatalosan elfogadott tudománytól eltérő alternatív történelem szemléletét, ezért a szövegeket érvelő diskurzusnak minősítettem.

Ezután Eemeren és Grootendorst pragmadialektikus hibalistája (Eemeren és Grootendorst 1995) alapján gyűjtöttem ki az érvelési hibákat. Eemeren és Grootendorst a vitát a verbális kommunikáció egyik formájának tekintik, „melynek célja a véleménykülönbségek

feloldása” (Margitay 2007: 19). Ezen kutatók megalkották a racionális vita tíz szabályát, és a szabályokhoz tartozó megszegési lehetőségeket, vagyis az érvelési hibákat.⁵ Ezeket „az érvelési folyamat helytelen lépéseinek tekintik”, vagyis nem önmagában álló logikai hibának, hanem a racionális vita megsértésének tekintik őket. Ezen hibák között klasszikus retorikai (pl. túl sokat állító kérdés) és újabb hibák (pl. szalmabáb) is találhatóak. A kutatók elméletükben „az argumentációt tág értelemben használják, explicit és implicit vitát értenek alatta. Ez utóbbihoz sorolják a monológokat és az írott érveléseket, melyeknél az olvasónak lehetnek ellenérvei, ezért a diskurzus létrehozója a potenciális ellenérvek és cáfolatok ellen is kell, hogy védekezzen” (Árvay 2007: 5).

Kutatásomban az érvelések igazságtartalmát, illetve a hibalista 10. pontjában szereplő nyelvhasználatot nem vizsgáltam, csak az érvelési hibákra koncentráltam. Azokat az érveléseket, melyekben több érvelési hiba is megtalálható, külön számoltam. Az így kigyűjtött adatokat darabszám és szövegben való előfordulás szerint rendszereztem táblázatba abból a célból, hogy minél árnyaltabban látható legyen az érvelési hibák jelenléte. Százalékban is feltüntettem az így nyert adatokat, hogy érzékeltessem az érvelési hibák összetételét a korpuszon belül.

4.3. Főbb tendenciák

A kutatás legfontosabb eredménye, hogy minden szövegben találhatóak érvelési hibák és más manipulációs eszközök is. Ezen kívül gyakori az érvelési hibák egy érvelésen belüli együttes előfordulása is.

4.4. A korpuszban található érvelési hibák

Az alábbi táblázatban láthatóak a szövegekben megjelenő érvelési hibák mennyiség szerinti csökkenő sorrendben. Kiemelkedő két érvelési hiba, a szalmabábérvelés és a tekintélyre hivatkozás nagyszámú többsége a többi érvelési hibához képest.

⁵ Ilyenek például argumentum ad baculum, argumentum ad misericordiam, argumentum ad verecundiam, argumentum ad hominem, sokat állító kérdés, hamis dilemma, irreleváns érvelés, a bizonyítás terhének áthárítása (Eemeren és Grootendorst 1995 alapján).

érvelési hibák	darabszám	százalék	szövegszám
szalmabáb	153	36,7	21
tekintélyre hivatkozás	130	31,2	21
személyeskedés	57	13,7	17
túl sokat állító kérdés	31	7,4	9
hamis dilemma	15	3,6	7
hivatkozás a népre	10	2,4	8
bizonyítás terhének áthárítása	8	1,9	6
irreleváns érvelés	7	1,7	7
megfélemlítés	3	0,7	3
elsietett általánosítás	2	0,5	2
összes érvelési hiba	416		

4.4.1. Szalmabábérvelés

A szalmabábérvelés definíciója a következő: „Ezt a hibát az az érvelő követi el, aki eltorzítja partnere álláspontját, és ez ellen a torzított álláspont ellen érvel. A torzított álláspont rendszerint a megtévesztésig hasonlít az eredetire, ám logikailag sokkal gyengébb és sokkal nehezebben védhető. Erről a torzított, gyenge álláspontból kimutatja a beszélő, hogy tarthatatlan, és ezzel azt a látszatot kelteti, hogy megcáfolta partnere álláspontját. A szalmabábérvelés pragmatikai és pszichológiai szempontból azért veszélyes, mert képes a racionális vitát teljesen félrevinni” (Margitay 2007: 575).⁶ Margitay ezt a típust árnyékbokszolásnak nevezi.

A különböző érvelési hibákból a leggyakoribb volt a szalmabábérvelés, az összes érvelési hiba 36,7%-a (153 db). A szövegek nagy részében, 21 cikkben megtalálható. Így a kutatás előtti várakozások a kutatás eredményeiben is megmutatkoznak. Fontos kiemelni, hogy a korpuszban a szalmabáb érvelés több típusa is megtalálható, például sok esetben él a kontextusból kiemelt szövegrészletek használatával a szerző, ezen kívül torzított és fiktív álláspontot is tulajdonít az ellenfélnek, majd ezek ellen érvel, illetve ezeket támadja.

⁶ Dolgozatomban Margitay (Margitay 2007) és Zentai (Zentai 1999) definícióit használom az érvelési hibák jellemzésénél.

A szalmabábérvelés gyakran jelenik meg egy érvelésen belül más érvelési hibákkal, sok esetben személyeskedéssel együtt is. Mint például az alábbi érvelésben személyében is támadja az ellenfelet, és fiktív álláspontot is tulajdonít neki: „*A »sauli-sumerológusok« tehát tudatos félrevezetéssel akarnak a turáni Mah-Gar ősnép szent hagyományainak IGAZSÁGA ellen védekezni, és az elsőbbséget a bibliai zsidó népnek biztosítani*” (Badiny Jós 2006: 31).⁷

Torzított álláspontot (vagyis módszert) ír le, és ez ellen érvel a szerző abban a szövegben, melyben a finnugor nyelvrokonság ellen fejti ki nézeteit: „*Az ehhez alkalmazott »tudományos módszer« pedig az volt, hogy az északi primitív népek XVIII. századbeli nyelvi, népköltészeti és mitológiai állagának kifürkészését elősegítve, ezeknek a 18. században előtalált szellemi, vallási és népi primitív állapotát vonatkoztatták a 800 évvel azelőtt szervezett államformával a Kárpát-medencében megtelepedő és hontfoglaló Árpád Magyar népére*” (Badiny Jós 2006: 20).

Más szövegekben, melyekben a magyar nép ősnépi voltát és Jézus magyar származását akarja bizonyítani, fiktív véleményt, illetve szándékot tulajdonít az ellenfélnek és a továbbiakban ez ellen érvel: „*A zsidók tehát azért üldözték Jézus urunk emlékét is, hogy az Ő NÉPE MAGÁRA NE TALÁLJON*” (Badiny Jós 2006: 91).

Hasonló módszerhez folyamodik azon cikkében is, melyben a sumér-magyar azonosság ellenzőinek (vélt) szándékára reagál: „*Ezért ellenzik a judeo-kereszténység fenntartói a SUMÍR-MAGYAR AZONOSSÁGOT, mert ebbe maga az ÚR JÉZUS is beletartozik, hiszen az ATYA ebből a népből adott emberi testet Neki*” (Badiny Jós 2006: 100).

Gyakori ezeken kívül a kontextusból kiragadott szövegrészek használata, melyet például a finnugor nyelvrokonság ellen való érvelésre használ fel. Az alábbi részletet „elrettentésül” alkalmazza, hogy aztán keményen támadhassa azokat, akik a magyarok őseit „alacsonyabb műveltségűnek” tartják: „*Hogy őseink a sámánizmusnak nevezett kultusznak szintén hódoltak, azt habozás nélkül elfogadhatjuk, mert hisz ezzel csak azt állítjuk, amit minden alacsonyabb műveltségű népről, elmondhatunk*” (Bán Aladártól idézi Badiny Jós 2006: 22, a pontos forrást nem adja meg).

Egy másik szövegben is hasonló módszerrel él. A zsidó vallás ellen érvel oly módon, hogy a zsidókra vonatkozó törvényekből kifejezetten a horrorisztikus (halállal, kemény büntetéssel járó) törvényeket idézi: „*3. Ha az illető nem szívleli meg a figyelmeztetést, és tovább is a Thora rendelkezéseinek ellenszegül – azt halálra kell ítélni és meg kell kövezni. 4. Aki a Thora isteni eredetét kétségbevonja – az megégetendő. 77. Az »istenteleneknek« a*

⁷ Kurzív betűtípussal jelöltem a korpuszból származó példákat, a többi kiemelés (pl. nagy betűk) Badinytól származik.

kivégzése az Isten legnagyobb dicsőítése” (Ethelbert Stauffer: Die jüdischen Ketzergesetze, idézi Badiny Jós 2006: 66–67, a pontos forrást nem adja meg).

4.4.2. Tekintélyre hivatkozás - ad verecundiam

A második leggyakoribb érvelési hiba az ad verecundiam, vagyis a tekintélyre hivatkozás. A kommunikátor érvelései alátámasztására egy tekintélyes személyre vagy intézményre hivatkozik. „Egy állítást azért tekintünk igaznak/helyesnek, mert tekintélyes személy állította azt. A tekintélyre hivatkozás ésszerű a racionális vitában, ha az állításra vonatkozó közvetlen bizonyítékok nem állnak rendelkezésre, a tekintély az adott terület szakértője, és a szakértők egyetértének a kérdés megítélésében. A tekintélyre hivatkozás akkor szokott hibás lenni, ha az illető nem az állítással kapcsolatos terület szakértője, hanem az állítással kapcsolatban érdektelen szempontból szakértő vagy tekintély; a szakértők sem értenek egyet az állítás megítélésében; a szakértő nem is állította azt, amit neki tulajdonítanak; a szakértő elfogult, és az adott helyzetben nem szakmai álláspontot, hanem valamely érdeket képvisel; a szakértő azonosíthatatlan, vagy nincs is semmilyen tekintély vagy szakértő a háttérben; a szakértő tekintélyét az állítás elleni érvek elhallgattatására használjuk fel” (Margitay 2007: 564).

Ez az érvelési hiba a hibák 31,2%-át teszi ki (130db), ezen kívül a szövegek túlnyomó többségében megtalálható, 21 szövegben. A tekintélyre hivatkozásnak három fő típusa jelenik meg a szövegekben, melyekben különböző tudósokra, Istenre, illetve sok esetben saját magára hivatkozik a szerző.

Tudósokra való hivatkozással akarja alátámasztani érveit például abban a cikkben, melyben a finnugor nyelvrokonság ellen érvel, de nem határozza meg pontosan név és szakterület szerint, hogy mely tudósokról van szó: „*Vannak Budapesten nagyon lelkiismeretes tudósok, akik szakítani akarnak a Magyarság finnugorosítási dogmájával, amit ők a „múlt bűvöletének” neveznek*” (Badiny Jós 2006: 20).

Más esetekben konkrét személyeket is említ, mint az alábbi példában, ahol a magyar nép ősnépi voltát akarja elfogadtatni: „*Csupáncsak azért, mert ha egy TURÁNI NÉP volt az ELSŐ „Babilon talaján”, akkor csak tőle eredhet az első istenszemlélet is, és így igazolást nyernek prof. Kramernek azon bizonyítékai, melyekben a sumernak nevezett KU(n)-MAH-GAR nép szentírásait nevezi a biblikus mítoszok forrásául*” (Badiny Jós 2006: 29).

Gyakori ezen kívül a tekintélyes személy érdemeinek hangsúlyozása, amit tipográfiai jegyekkel – nagybetűs írásmód – is megerősít a szerző: „*Igen nagy kitüntetésnek kell vennem, hogy a kongresszus elnöke – RENÉ LABAT professzor – (aki a világ egyik legismertebb sumerológusa, hiszen ma minden egyetem az ő sumír-akkád szótárát használja) az ülés »hat«*

előadóját mellőzve, csak az én előadásomat hallgatta meg, és az előadásom megkezdésekor jött be a terembe” (Badiny Jós 2006: 98).

Nemcsak személyekre, hanem intézményekre is hivatkozik egyes szövegekben, mint az alábbi példa is mutatja: *„Most Párizsban – a szabadság hazájában, a Sorbonne-on – mi MAGYAROK állítottuk és bizonyítottuk a sumír-magyar azonosságot és az igazságot és valóban a tudományt szolgáló sumerológus szakemberek fogadták el tételünket”* (Badiny Jós 2006: 94). Eredményei hitelessé tételére a Sorbonne-t és „sumerológus szakembereket” vonultatja fel, de ezen kutatók konkrét és részletes álláspontját nem ismerteti, inkább az ellenérvek leállítására használja őket.

Egyes szövegekben egy érvelésen belül többféle tekintélyt is felhasznál érvei alátámasztására. Az alábbi példában saját erényeit hangsúlyozza, és „szakképzett orientalistákra” is utal: *„Ott voltam Ann Arborban is és Canberrában is –egyedül küszködve a magyar igazságért-de annyi szakképzett orientalista (értsd alatta diplomával rendelkező szakember vagy egyetemi tanár) mint Párizsban – egyik kongresszuson sem jelent meg”* (Badiny Jós 2006: 94–95).

Egy másik írásában barátja Mindszentyvel való találkozásának beszámolóját közli, mely találkozáskor Mindszenty állítólag pozitív véleményt fogalmazott meg Badiny Jóssal kapcsolatban. Ennek a beszámolónak a hangsúlyozására egyfajta tekintélyként gépészmérnök voltát is megemlíti: *„Barátom és munkatársam..., egy gépészmérnök írja a következőket:...”* (Badiny Jós 2006: 152).

Míg más cikkekben csak saját tekintélyére és erényességre hivatkozik: *„Jézus Urunk követésében és szolgálatában boldog és a Magyar Nemzeti Vallást, a Szeretet Vallását építő, őszinte híved kér e sorok megfontolására, és Nemzetünknek az ÚR Jézusban való feltámasztására”* (Badiny Jós 2006: 84).

A harmadik főbb tendencia, ami szintén nagyon gyakori, amikor Jézusra, illetve Istenre hivatkozik⁸, mint például abban a szövegben, ahol a magyar nép ősnépi voltát „bizonyítja”: *„Tehát az Úr Jézus szerint sem a zsidó nép volt az ősrégi isteni kinyilatkozások birtokosa”* (Badiny Jós 2006: 29). Azzal tehát, hogy „Jézus is azt állította, amit ő”, tökéletesen el tudja hárítani az ellenérveket.

Egy másik cikkben, melyben Jézust magyar származásúnak tartja, az Istenre való hivatkozással érvel: *„Hozzám megint elküldte az Ő NAGY VILÁGOSSÁGÁT”* (Badiny Jós

⁸ Jézus és Isten „személyét” gyakran ugyanazon személyként kezeli, illetve nem húz éles határokat köztük.

2006: 89). Tehát azzal, hogy egyenesen Istentől kapta a tudását már „nem szükséges” további érvekkel alátámasztania elgondolásait.

4.4.3. Személyeskedés - ad hominem

„Személyeskedésről akkor beszélünk, amikor a másik személyét, gyakorlatát, indítékait, szándékait kritizálják, és e kritika alapján utasítják el az illető álláspontját, érvelését. A személyeskedés logikailag csak akkor hibás, amikor a másik álláspontjának a kritikájaként értelmezhető. A racionális vita szempontjából azonban a személy támadása akkor is veszélyes, ha nyilvánvalóan irreleváns a másik álláspontjának megítélése szempontjából. Ilyenkor is alkalmas arra, hogy felkorbácsolja az indulatokat, veszélyeztesse a racionális vita feltételeinek teljesülését és veszekedéssé alacsonyítsa a vitát. A személyeskedésnek az a célja, hogy a beszélő hitelességét kétségbe vonja” (Margitay 2007: 551–552).

A személyeskedés az érvelési hibák 13,7%-ában (57 db) fordul elő, és 17 szövegben található meg. Gyakran a szalmabáberveléssel együtt jelenik meg.

Szinte mindegyik személyeskedésnél a magyar nép ellenségének, illetve nem magyarnak titulálja az ellenfelet (illetve a fiktív ellenfelet) a szerző. Mint például abban a cikkben is, ahol a finnugor nyelvrokonság ellen érvel: *„A magyar és a finn nép elködösített múltja, s mindkettőnek a vogulgyökhöz való csatolása e két nép ellenségeinek műve, amely ellen a komoly tudósok Finnországban és Magyarországon is tiltakoznak”* (Badiny Jós 2006: 23). Látható, hogy nem a finnugor nyelvrokonság ellen hoz fel érveket, hanem személyükben támadja a finnugor nyelvrokonsággal foglalkozókat. Fontos megjegyezni, hogy ebben az érvelésben a tekintélyre hivatkozás eszközével is él a szerző, amikor az ismételten meg nem nevezett „komoly tudósokra” hivatkozik.

Egy másik írásban pedig szintén a személyeskedés eszközével reagál: *„Erre az Önök »magyarul beszélő«, de semmi esetre sem MAGYAR cikkírói azt állítják, hogy én a »tudomány álsruhájában mételyezek«”* (Badiny Jós 2006: 102). Szintén nem az ellenfél érveit támadja, hanem személyét, melyet sértően „nem magyarnak” titulál.

Egy másik cikkében is „nem magyarnak” titulálja azt a kormányzatot, amiről úgy feltételezi, hogy kollégáit hivatali úton zaklatja: *„A »magyar kormányzat« erre úgy válaszol, hogy munkatársaimat rendőrségi eljárás alá veszi”* (Badiny Jós 2006: 122).

A „tudományos” elméleteit kritizálókra is személyeskedéssel reagál: *„Önök tehát ugyanazt az inkvizíciót folytatják itt az emigrációban a »sumír« származásunkat bizonyítókkal szemben, mint amit a magyarországi – szintén nem magyar, hanem Önökhöz hasonló »akkád« – kormányzat folytat”* (Badiny Jós 2006: 105).

4.4.4. Túl sokat állító kérdés

„A túl sokat állító kérdés olyan előfeltevéseket tartalmaz, amelyek veszélyesek a válaszolóra, illetve annak álláspontjára nézve” (Margitay 2007: 529).

Az érvelési hibák 7,4 %-ában fordul elő (31db), és 9 szövegben található meg. A szerző gyakran él ezzel az érvelési technikával annak érdekében, hogy saját álláspontját elejtse kérdés formájában, illetve hogy az ellenfél álláspontját támadja.

Ezzel az eszközzel él például abban az írásában, melyben alternatív történelmi elméleteit fejti ki: *„De kérdem: hol lenne a Mah-Gar Nép Tudása ma, ha a »térítés« nem irtja ki a Jézus-hitű, okos máguspapokat és az »államvallás« az Úr Jézus Igazságát követi tovább mindenféle hamis mózesi függőség nélkül...?”* (Badiny Jós 2006: 45). Nem hagyományos kérdést alkalmaz a szerző, hiszen saját elgondolásait csempészi be kérdés formájában és egyetértésre készíti az olvasót.

Továbbá a magyarság ősnépi voltával kapcsolatos cikkében is ezt használja: *„Miután a Mah-Gar népből született az a Megváltó, akinek munkáját ma a judo-kereszténység hivatalos állásfoglalása – törvényszerűen – átadta az izraelitáknak – várhatnak-e a Mah-Gar Nép leszármazottai valami jót és kegyeset a judeo-keresztények szervezeteit szolgáló magyarajkúaktól...?”* (Badiny Jós 2006: 142). Ebben az esetben például a kérdésben benne foglaltatik a válasz is, így készítetve saját elgondolásának elfogadására a másik felet a szerző.

A finnugor nyelvrokonsággal kapcsolatos cikkében, melyben a hivatalos tudományos szemlélet ellen érvel, szintén túl sokat állító kérdést alkalmaz: *„Ezzel szemben mit tesz a magyarországi – magát »magyarnak« nevező, de NEM MAGYAR ÉRDEKEKET SZOLGÁLÓ – kormányzat által irányított »magyar tudomány«?”* (Badiny Jós 2006: 123). Ezen példában sem egyszerű kérdéssel állunk szemben, hiszen az ellenfélnek tulajdonított torzított szándékok elfogadására kényszeríti az olvasót a szerző.

Ezen kívül más írásaiban is ezzel az eszközzel él, melyben kérdés formájában fogalmazza meg a (fiktív) ellenfélnek tulajdonított szándékokat: *„Lehet-e hinni abban a judeo-christianizmusban, amelyik leghívebb bíborosának – Mindszenty Józsefnek – nem engedi meg, hogy emlékiratait publikálja?”* (Badiny Jós 2006: 33).

4.4.5. Hamis dilemma

„A hamis dilemma az az érvelés, ahol a valóban releváns választási lehetőségek közül az igaz alternatívát kizárva két hamis állítást mutatunk be. Ezek közül az egyiket kizárva következtetünk a másik igazságára” (Zentai 1999: 138).

A vizsgált korpusz érvelési hibáinak 3,6%-a (15 db) tartozik ebbe a kategóriába, hét szövegben található meg.

Több cikkében, melyben saját vallási nézetei, illetve a magyar-sumér néprokonság mellett érvel, alkalmazza ezt az érvelési technikát: *„Csak az Úr Jézushoz való igazi visszatérés tud rajtunk segíteni, hogy nemzetcsaládunk újra feltámadjon. Ha nem térünk vissza Hozzá az őseink Jézus-hitének feltámasztása útján – bizony elnyel bennünket az »emberiség nagy családjának« nemzetközisége, a tévtanok, a nem Jézusi Igazságok segítségével és a »sauli magyar sumerológusok« hamisságával”* (Badiny Jós 2006: 34). Ebben a példában is látható, hogy vagy saját vallási nézeteit, vagy a „tévtanokat” kínálja fel, mint alternatívákat.

Még drasztikusabb módon alkalmazza ezt az érvtípust abban a cikkében, melyben saját vallási és történelmi nézetei mellett érvel: *„Itt csak a Lét vagy a Halál van a Magyarság előtt”* (Badiny Jós 2006: 61).

Egyik nyílt levelében, melyben a finnugor nyelvrokonság ellen érvel, szintén ezt az érvtípust alkalmazza, két szélsőséges alternatívát kínálva a másik félnek: *„Öné a döntés Elnök Úr! Részt vesz-e édes anyanyelve felmagasztalásában, vagy tovább hagyja, az ezeréves uralom Csipkerózsikájaként, lidércszerű finnugor álmában”* (Badiny Jós 2006: 121).

Egy további írásában szintén a hamis dilemma eszközével él. Ezen kívül más érvelési hibák is találhatóak egyidejűleg ebben az érvelésében, melyben a sumér-magyar azonosság „felfedezését” elutasítók ellen érvel az alábbi módon: *„Ha egy újságíró nem ismeri el azt, amit a (competens) tudósok jóváhagytak, úgy nyilván érdekből nem ismeri el azért, mert a másik oldalon van, és így könnyörtelenül hullanak rá az Úr Jézus szavai: »aki vélem nincs, ellenem van« (Máté 12, 30.)”* (Badiny Jós 2006: 141). A korábbiakban már több példában előforduló meg nem nevezett tudósokra hivatkozik (tekintélyre hivatkozás), továbbá el is torzítja a másik fél szándékait (szalmabáb). Mindezek után két választást hagy az ellenfélnek: *„aki vélem nincs, ellenem van”* (hamis dilemma).

4.4.6. Hivatkozás a népre - ad populum

„Ezt a hibát az követi el, aki egy álláspont indoklásaként, amely mellett egyébként más, releváns bizonyítékok is felhozhatók, mindössze azt hozza fel, hogy sok ember, majdnem mindenki egyetért vele” (Margitay 2007:547).

Az érvelési hibák 2,4%-ában fordul elő (10 db), és nyolc szövegben található meg. Néhány szövegben más érvelési hibákkal együtt is megjelenik.

Sok esetben a szerző a magyarokra, illetve a magyar népre hivatkozik. Mint például abban a cikkben, melyben saját történelemszemlélete mellett, és a finnugor nyelvrokonság ellen érvel: *„Nos a Krisztusi Gondolat turáni-magyar módra történő megigazításának alapfeltétele az a »múlt bűvöletéből való megszabadulás«, amit a budapesti NÉPSZABADSÁG hasábjain dr. Bartha Antal professzor olyan nagyszerűen kifejtett, s amit nem csak én, hanem minden józan magyar elfogad és helyesel”* (Badiny Jós 2006: 50). Ezen érvelésében – többek között – azzal támasztja alá alternatív elképzeléseit, hogy „a múlt bűvöletéből való megszabadulást minden magyar” elfogadja és helyesli. Fontos megjegyezni, hogy nem csak a magyarokra hivatkozik, hanem különböző tekintélyekre (intézmények, személyek) is, pl. dr. Bartha Antal, Népszabadság, illetve saját maga. Ez a példa is mutatja, hogy egy érvelésen belül több hiba is előfordulhat a korpuszban.

Ezen kívül a magyar nép ősnépi volta mellett is érvként használja ezt az érvelési hibát: *„Természetes, hogy minden MAGYAR örül ennek, hiszen ezzel a bizonyítással a MAGYARSÁG az EMBERISÉG LEGŐSIBB KULTÚRÁJÁNAK EGYETLEN ÖRÖKÖSEKÉNT VAN ELISMERVE”* (Badiny Jós 2006: 102). Ezen példában nagybetűs kiemeléssel is hangsúlyozza a magyarokat, akikre hivatkozik.

Egy másik szövegben, melyben a sumér-magyar rokonság kutatásának támogatása mellett érvel, szintén ezzel az eszközzel él: *„Amikor minden európai nép arra törekszik, hogy tradícióit kimélyítse...”* (Badiny Jós 2006: 16).

4.4.7. Bizonyítás terhének áthárítása

„Az érvelő megpróbál kibújni a bizonyítás terhe alól, vagy áttolni a partnerre, noha ez a vita adott pontján az ő feladata lenne, vagy pedig megpróbálja a saját álláspontját úgy feltüntetni, ami nem igényel bizonyítást” (Margitay 2007: 51).

Ez az érvelési hiba az érvelési hibák 1,9%-ában található (8 db), és hat szövegben fordul elő. Több típusa is megtalálható a szövegekben.

Ilyen például az az érvelés, melyben a másik felet készíti bizonyításra. Ezt abban a cikkében alkalmazza, melyben Jézus magyar származását fejti ki: *„Aki ebben kételkedik, az nézze meg Epiphanius által, Kr. u. 375-ben ismételtelen leírt azon jegyzőkönyveket, melyek a jeruzsálemi Nagy Synhedrium tárgyalásairól számolnak be a mi Urunk Jézus feltámadásával és mennybemenetelével kapcsolatban”* (Badiny Jós 2006: 90).

Szintén ebbe a csoportba tartozik az a típusú érvelés, melyben magától értetődőnek állít be egy propozíciót. Mint például abban a szövegben, melyben alternatív történelemszemléletét fejti ki, így érvel: *„A MAH-GAR elnevezés – a TUDÁS NÉPÉNEK*

neveként – azóta ismert és köztudatban lévő valóság, amióta ez a nép létezik” (Badiny Jós 2006: 42). Azzal, hogy „ismertnek” és „köztudatban lévő valóságnak” állítja be az adott információt, elkerüli, hogy további magyarázatokat adjon, és így kibújik a bizonyítás terhe alól.

Egy másik írásában szintén nem tartja bizonyításra szükségesnek kijelentéseit: „*Aki egy kicsit ismeri a sumírnak nevezett nép történetét, az látja a tudatlanságot is és a »sauli filozófia« szándékait is*” (Badiny Jós 2006: 31).

Szintén bizonyításra nem szorulónak állítja be nézeteit az alábbi érveléssel: „*Ugyanis a sumír-magyar azonosság hivatalos elismerése az eddigi nagy ellenkezés falát úgy ledöntötte, hogy **nincs tudományos ellenérv** a cáfolatra, mert az idegen tudósok által megfejtett, szótárakba rendszerezett és »SUMÍR«-nak nevezett ősnnyelvet találtuk meg a magyar egyházi okiratok és krónikák magyar szövegeiben*” (Badiny Jós 2006: 141).

Hasonló érvelést alkalmaz abban a cikkben, melyben a finnugor nyelvrokonsággal foglalkozó tudósok ellen érvel, őket készítetve bizonyításra: „*E demokratikus elvek mellett azonban van egy másik indokom is, amelyik ezt a kérelmet sugallta, ez pedig a tudományos életben gyakorolt logika törvénye, mely a történelemszemléletben és a nyelvészarmaztatási tanulmányokban is azt követeli, hogy a kiértékelések alapja mindenkor a valóságra alapított kétségtelen bizonyítékok legyenek –, nem pedig a **hipotézis***” (...) Kifejezetten arra célunk itt, hogy összeállítanak egy **hipotetikus finnugor ősnnyelvet**. Erről azt állítják hivatalosan, hogy ez »*ezt a finn-ugorok valamikor beszélték*«, de **sem nyelvemlékeket, sem finnugor történelmet, sem finnugor embertani leleteket** az ősidőkből felmutatni nem tudnak” (Badiny Jós 2006: 116–117).

4.4.8. Irreleváns érvelés - ignoratio elenchi

„Irreleváns érvelésről beszélünk, ha egy megnyilatkozás a megvitatandó kérdés, a vitatott és konfliktusban lévő álláspontokban hozandó döntés szempontjából irreleváns. Vagyis ha a megnyilatkozás nem tartalmaz információt, ami a döntéshez hozzájárulna” (Margitay 2007: 534).

A vizsgált korpuszban is találhatóak olyan érvek, melyek önmagukban megállják a helyüket, viszont nem az adott kijelentés mellett állnak érvként. Az érvehibák 1,7%-át teszi ki ez az érvelési hiba (7 db), és hét szövegben fordul elő. Például abban a cikkben, melyben amellet próbál érvelni, hogy nem vagyunk európai nép, szintén ezt az érvelési hibát követi el: „*Ugyanis az európai veretű kereszténység – a sok vérzés és csalódás közepette – nem adott elegendő erőt nekünk éppen azért, mert nem vagyunk európai nép. Mert István király ránk a*

szabott kereszténysége az európai társadalmak világában és világából kialakult kereszténység volt, amely ha olyan perifériás módon el is jutott a világ más népeihez, sohasem lett azoknak olyan ízű vallása, mint az európai fajtának” (Badiny Jós 2006: 11–12). Az, hogy a nyugati típusú kereszténység eljutott a világ más népeihez, és nem ért el olyan hatást náluk, mint az európaiaknál önmagában működő érv, viszont nem kapcsolódik érvként ahhoz, hogy „nem vagyunk európai nép”.

Egy másik írásában, melyben vallási elméleteit fejti ki, szintén irreleváns érvelés található: *„Az ISTEN-FIÁT (ha nem is krisztusi alakban) csaknem minden keleti vallás ismeri márcsak azért is, mert a keleti felfogás szerint a FIÚ mindig erősebb, mint az Apa”* (Badiny Jós 2006: 71). Ebben a példában is látható, hogy az az érv, hogy a *„FIÚ mindig erősebb, mint az Apa”* önmagában, mint érv megállhatja a helyét, viszont nem közvetlenül kapcsolódik érvként ahhoz, hogy *„az ISTEN-FIÁT csaknem minden keleti vallás ismeri”*.

4.4.9. Megfélemlítés - ad baculum

„A fenyegetésre hivatkozás hibáját követi el az az érvelő, aki nem indokolja, hogy a cselekedet helyes vagy ésszerű, hanem megfélemlítéssel próbálja rákényszeríteni a másik felet, hogy azt csinálja, amit az érvelő mond. A fenyegetés lehet explicit vagy implicit. Vitahelyzetekben a fenyegetéssel kikényszeríteni próbált cselekedet gyakran egy állítás elfogadása. Egy állítás elfogadása szempontjából logikailag mindig irreleváns a fenyegetés, hiszen a fenyegetés nincs tartalmi összefüggésben az állítással, csupán az állítás elfogadásával. Ezért a fenyegetés soha nem képes racionális alapot szolgáltatni az állítás elfogadása mellett, viszont nyomós pszichológiai oka lehet” (Margitay 2007: 545).

Ez az érvelési hiba az érvelési hibák 0,7%-ában található meg (3 db), és 3 szövegben fordul elő.

A Kótai Zoltánnak írt nyílt levelében például fenyegetéssel próbálja meggyőzni a másik felet arról, hogy ne ellene cselekedjen: *„De csak tegyék, ahogyan akarják. Az Úr Jézus elrendeli majd az Ön sorsát is, meg az enyémet is”* (Badiny Jós 2006: 50).

A fenyegetés eszközeivel él a szerző abban a levél formátumú írásában is, melyben Mindszenty-t akarja meggyőzni saját történelmi nézeteiről és arról, hogy csatlakozzon az ő egyházához: *„Igenlő» szavadra a Magyarország milliói »egy emberként« állanak mögéd - , s ha elveted magadtól a Magyar Nemzet Egyesítését – a nemzetköziekkel csak Magad maradsz”* (Badiny Jós 2006: 84).

4.4.10. Elsietett általánosítás – secundum quid

„Elégtelen evidenciák alapján hozott általánosítás, ahol a hibát az okozza, hogy a minta túl kicsi és nem reprezentálja az egész szóban forgó osztályt” (Zentai 1999: 225).

Ez az érvelési hiba az érvelési hibák 0,5%-ában található meg (2 db), és két szövegben fordult elő. Azon szövegben is ezt az érvelési hibát használja a szerző, melyben a magyar nép szakrális volta mellett érvel, és arra a következtetésre jut, hogy Jézus a magyarok istene:

„Az ÚR JÉZUS TEHÁT A MAGYAROK ISTENE. ... Ezért – és csak ezért mondja a magyar így: Segíts magyarok istene. A német bizony nem fohászkodik a Deutscher Got-hoz és az angolnak sincs english God-ja. Csak a Magyaroknak létezik MAGYAROK ISTENE” (Badiny Jós 2006: 35). Ebben a példában látható, hogy túl kevés minta, mindössze három nyelv alapján következtet a szóhasználat alapján arra, hogy Jézus a magyarok istene.

5. Összefoglalás

5.1. Eredmények

Összegezve az eddigieket elmondható, hogy a kutatás előtti várakozások beigazolódtak; a vizsgált korpuszban nagymértékben találhatóak az érvelési hibák más manipulációra alkalmas nyelvi eszközökkel együtt. Elmondható, hogy minden szöveg tartalmazott érvelési hibákat, nagy részük többet is egyidejűleg.

A szalmazabáérvélés és a tekintélyre hivatkozás képezte az érvelési hibák döntő többségét. Ezen kívül több érvelési hiba, mint például a személyeskedés és a hamis dilemma is nagy számban fordult elő. Fontos megjegyezni, hogy gyakoriak voltak az olyan esetek is, melyekben egy érvelésen belül több hiba is megtalálható volt.

Mindezen érvelési hibák alkalmasak lehetnek tehát arra, hogy hibás következtetés levonására késztessek az olvasót, és véleményem szerint az a konklúzió is levonható, hogy a szövegek tartalmával együtt mindezen eszközök is hozzájárulhatnak töretlen népszerűségükhöz.

Az ilyen típusú vizsgálatok, és az olyan megközelítések, mint például Kozmács István korábban idézett munkája (Kozmács 2010–2011) hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ehhez a mai Magyarországon ideológiailag-politikailag érzékeny témához objektíven, érzelemmentesen nyúljunk (ami egyébként is alapkövetelmény bármilyen kutatás esetében).

5.2. További lehetséges kutatási irányok

Jelen kutatás eredményei megfelelő alapot biztosítottak főbb tendenciák levonásához, ugyanakkor a dolgozat kereteit túlfeszítették volna további fontos kérdések vizsgálata. A

további vizsgálatok nem csak azért szükségesek, hogy még árnyaltabb képet kapjunk a Badiny Jós által alkalmazott manipulatív stratégiákról. Ezért ugyan fontos ugyanezen korpuszon belül mintaelemzésen keresztül megvizsgálni néhány szöveget, hogy még jobban láthatóvá váljon más manipulációra alkalmas nyelvi eszközök jelenléte is (pl. preszuppozíciók), de nem kevésbé tartom fontosnak ezen kívül más áltudományos munkáknak (főként kortárs szerzőknek) a vizsgálatát is ugyanezen szempontok szerint. Így megfigyelhető lenne, hogy más szerzők élnek-e manipulációs eszközökkel, és ha igen, milyen stratégiákat részesítenek előnyben. Ez rávilágíthatna, hogy egyedi esettel állunk-e szemben, vagy a manipulatív nyelvhasználat általános tendenciának tekinthető-e áltudományos szerzők között.

Ezen kívül különösen érdekes és hasznos lehetne megvizsgálni, hogy vajon a tudományos munkák tartalmazznak-e manipulációra alkalmas eszközöket, és ezek mennyiben hasonlítanak, vagy térnek el az áltudományos munkák szerzőitől.

Szükséges mindezen kívül a befogadói oldal feltérképezése is, melyhez viszont teljesen más jellegű, pl. szociálpszichológiai jellegű kutatások szükségesek. Viszont ahhoz, hogy a befogadás mechanizmusát vizsgálhassuk, fontos alapot biztosít ezen kutatás, hiszen a manipulációra alkalmas érvelési hibákat kigyűjti és rendszerezi, ugyanakkor a téma fentebb említett érzékenysége miatt óvatosan kell eljárni.

Bibliográfia

- Árvay Anett 2003: A manipuláció és a meggyőzés pragmatikája a magyar reklámszövegekben. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 20: 11-35.
- Árvay Anett 2007: Manipulatív érvelés írott reklámokban. In: Váradi Tamás (szerk.), *I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia*. Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézet. 1–11. (<http://www.nytud.hu/alknyelvdok07/proceedings07/Arvay.pdf>, megtekintés dátuma: 2014. december 15.)
- Badiny Jós Ferenc 2006: *Messze az édes hazától I*. Budapest, Magyar Ház.
- Bárházi Eszter 2008: Manipuláció, valamint manipulációra alkalmas nyelvhasználati eszközök a sajtóreklámokban. *Magyar Nyelv* 104: 443–463.
- Connors, Robert J. – Corbet, Edward P. J. 1999: *Classical Rhetoric*. Oxford, Oxford University Press
- Eemeren, Frans Hendrik van – Grootendorst, Rob 1995: *The pragma-dialectical approach to fallacies in Fallacies: Classical and contemporary readings*. Penn State University Press
- Hegedűs József 2002: A parakomparatív nyelv- és szószármaztatásról. *Magyar Nyelv* 98: 395–411.
- Hegedűs József 2003: *Hiedelem és valóság*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Honti László 2010: *A nyelvrokonságról*. Budapest, Tinta
- Komoróczy Géza 1976: *Sumer és magyar?* Budapest, Magvető Kiadó
- Kozmács István 2010–2011: Mario Alinei: Ősi kapocs. A magyar-etruszk nyelvrokonság. *Nyelvtudományi Közlemények* 107: 258–275.
- Kutrovács Gábor – Láng Benedek – Zemplén Gábor 2008: *A tudomány határai*. Budapest, Typotex
- Margitay Tihamér 2007: *Az érvelés mestersége*. Budapest, Typotex
- Pusztay János 1977: *Az „ugor-török háború” után*. Budapest Magvető Kiadó
- Rédei Károly 1998: *Őstörténetünk kérdései. A nyelvészeti dilettantizmus kritikája*. Budapest, Balassi Kiadó
- Síklaki István 1994: *A meggyőzés pszichológiája*. Budapest, Scientia Humana
- Szilárdi Réka 2013: *Magyarországi újpogány vallások nemzeti identitáskonstrukciójának narratív mintázatai*. PhD értekezés. Kézirat, Szeged, SZTE.
- Zentai István 1999: *A meggyőzés csapdái. Informális hibák és visszaélések a mindennapi meggyőzésben*. Budapest, Typotex

Zsirai Miklós 1943: *Őstörténeti csodabogarak*. In: Ligeti Lajos (szerk.), *A magyarság őstörténete*. Franklin-Társulat, Budapest. 266–289.